

Analiza stanja Knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu

Sredinom 2012. godine knjižnicama u sustavu dostavljen je anketni upitnik s osnovnim podacima o poslovanju knjižnica sastavnica Sveučilišta u Zagrebu kako bi se dobili najvažniji cjeloviti podaci o knjižnicama u sustavu.

Sveučilište u Zagrebu čine sastavnice: 29 fakulteta, 3 akademije i Podružnica Hrvatski studiji. U sastavnicama djeluje 39 knjižnica: jedna je knjižnica Arhitektonskog fakulteta, Građevinskog fakulteta i Geodetskog fakulteta, PMF ima 7 knjižnica, dislocirane knjižnice Učiteljskog fakulteta (Zagreb, Petrinja i Čakovec) broje se kao jedna knjižnica.

Visokoškolske knjižnice sveučilišta u Zagrebu su:

1. Centralna agronomska knjižnica
2. Knjižnica Akademije dramskih umjetnosti
3. Knjižnica Akademije likovnih umjetnosti
4. Knjižnica Arhitektonskog fakulteta, Građevinskog fakulteta, Geodetskog fakulteta
5. Knjižnica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta
6. Knjižnica Ekonomskog fakulteta
7. Knjižnica Fakulteta elektrotehnike i računarstva
8. Knjižnica Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije
9. Knjižnica Fakulteta organizacije i informatike
10. Knjižnica Fakulteta političkih znanosti
11. Knjižnica Fakulteta prometnih znanosti
12. Knjižnica Fakulteta strojarstva i brodogradnje
13. Središnja knjižnica Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta
14. Knjižnica Filozofskog fakulteta
15. Knjižnica Geotehničkog fakulteta
16. Knjižnica Grafičkog fakulteta
17. Knjižnica Katoličko bogoslovnog fakulteta
18. Knjižnica Kineziološkog fakulteta
19. Središnja knjižnica Medicinskog fakulteta¹
20. Knjižnica Metalurškog fakulteta
21. Knjižnica Muzičke akademije
22. Knjižnica Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta
23. Središnja biološka knjižnica PMF-a,
24. Središnja geofizička knjižnica PMF-a

¹ Središnja knjižnica Medicinskog fakulteta i Knjižnica Medicinskog fakulteta, Škola „Andrija Štampar“ u analizi se broje kao jedna knjižnica.

25. Središnja geografska knjižnica PMF-a
26. Središnja geološka knjižnica PMF-a
27. Središnja knjižnica za fiziku PMF-a
28. Središnja kemijska knjižnica PMF-a
29. Središnja matematička knjižnica PMF-a
30. Knjižnica Hrvatskih studija Podružnice Sveučilišnog centra Hrvatski studiji
31. Knjižnica Pravnog fakulteta
32. Knjižnica Pravnog fakulteta, Studijski centar socijalnog rada
33. Knjižnica Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta
34. Središnja stomatološka knjižnica Stomatološkog fakulteta
35. Šumarska knjižnica Šumarskog fakulteta
36. Knjižnica Tekstilno-tehnološkog fakulteta
37. Knjižnica Tekstilno-tehnološkog fakulteta, Studija u Varaždinu
38. Knjižnica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu (Odsjek u Čakovcu i Odsjek u Petrinji)
39. Knjižnica Veterinarskog fakulteta

Knjižnice Sveučilišta u Zagrebu nisu funkcionalno povezane, samo je dio knjižnica na istom knjižničnom softveru (*Aleph*). Zbog različitih knjižničnih softvera u uporabi i potrebnih dodatnih financijskih sredstava još nije riješen skupni katalog knjižničkog sustava Sveučilišta u Zagrebu. Osim toga knjižnice su unutar sustava nedovoljno povezane, nedovoljno surađuju i nezadovoljne su svojim statusom u instituciji (što pokazuje Anketa čiji se rezultati iznose u tekstu koji slijedi).

Što se promijenilo u 2012. godini?

Tijekom 2012. godine vidljivi su pomaci u povezivanju knjižnica u sustavu: povezivanje knjižnica kroz organizirane informativne sastanke voditelja/diplomiranih knjižničara gdje se raspravlja o stručnim problemima koji su prisutni u knjižnicama, izravno se stručno/savjetodavno pomagalo voditeljima knjižnica (osobno, mailom i/ili telefonom), odlazilo se u knjižnice na poziv, pomagalo se stručnom knjižničarskom osoblju u stručnom napredovanju (stjecanje viših stručnih zvanja), savjetovalo se o izradi i sadržaju pravilnika o radu knjižnica, o statusu knjižničara u instituciji, o provođenju revizije itd.

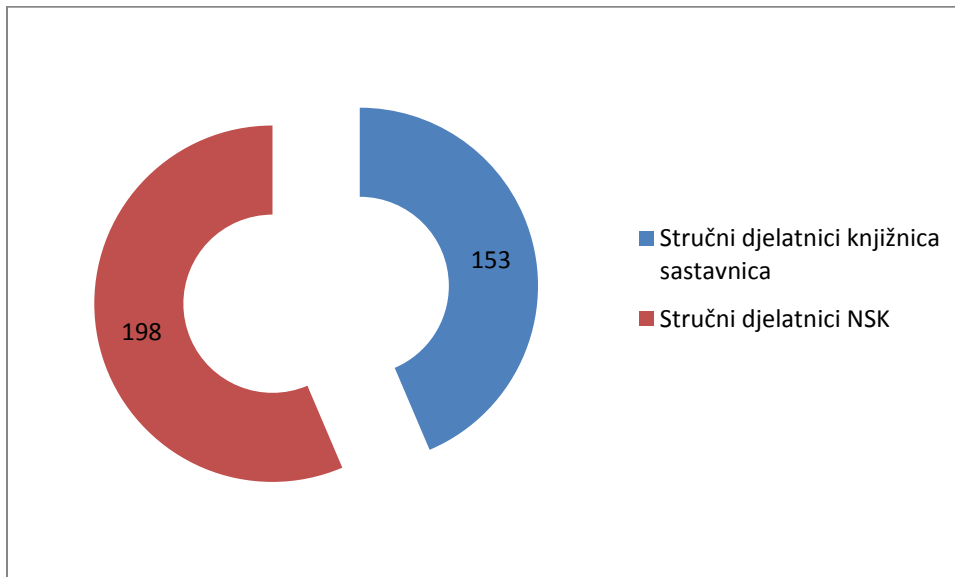
Knjižnicama se posebno pomagalo kod provođenja inventure knjiga koja je obavezna za institucije koje su proračunski korisnici.

Za knjižnice u sustavu izrađeni su dokumenti potrebni za zapošljavanje diplomiranih knjižničara bez zasnivanja radnog odnosa (dokumentacija za Hrvatski zavod za zapošljavanje).

Aktivno se posredovalo u funkcioniranju podrške NSK knjižnicama uključenima u knjižnično-informacijski sustav *Aleph* (Knjižnica Učiteljskog fakulteta uključila se u knjižnično-informacijski sustav *Aleph*, Sporazum s NSK potpisan u prosincu 2012.).

Najvažniji podaci o fondu (pristupu informacijskim izvorima), te problematici u knjižnicama Sveučilišnog knjižničnog sustava u Zagrebu
(prema podacima iz anketnog upitnika ispunjenog 2012.)

U Knjižničnom sustavu Sveučilišta u Zagrebu (bez NSK) zaposlena su 153² stručna knjižnična djelatnika, a zajedno s NSK (198) sustav broji 351 stručnog knjižničnog osoblja (Grafikon 1).

Grafikon 1.: Stručni djelatnici u Knjižničnom sustavu Sveučilišta u Zagrebu

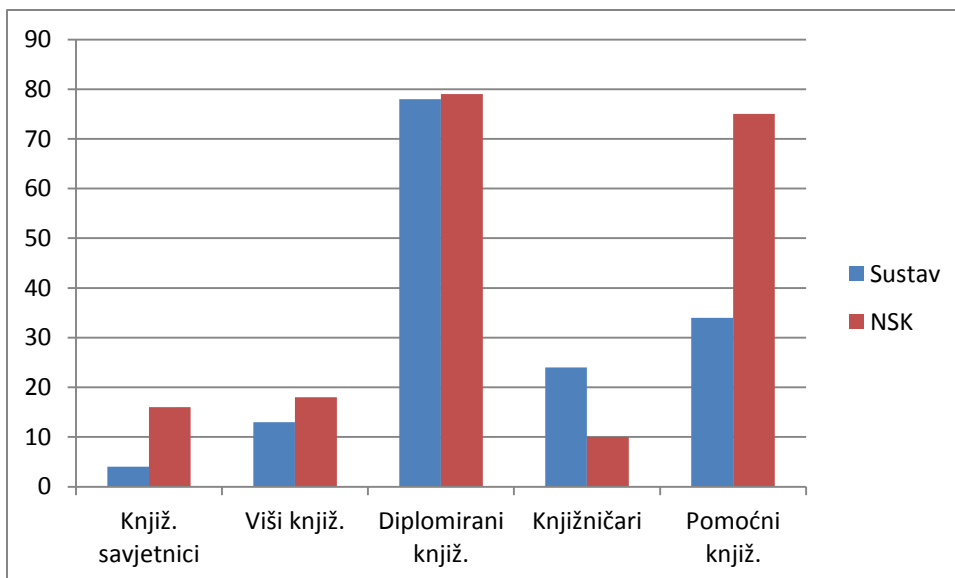
Struktura knjižničnih djelatnika u sustavu je: 4 knjižničarska savjetnika, 13 viših knjižničara, 78 diplomiranih knjižničara, 24 knjižničara i 34 pomoćna knjižničara. Među navedenim knjižničnim djelatnicima 11 je magistara³ i 6 doktora znanosti⁴ (Grafikon 2.).

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu zaposleno 198 knjižničnih djelatnika: 16 knjižničarskih savjetnika, 18 viših knjižničara, 79 diplomiranih knjižničara, 10 knjižničara, 75 pomoćnih knjižničara. Među navedenim knjižničnim djelatnicima su 24 magistara i 8 doktora znanosti (Grafikon 2.).

² Broj knjižničarskog osoblja u knjižnicama sastavnica se razlikuje od podataka koje su knjižničari dali za *Strategiju razvoja sveučilišnih knjižničnih sustava u Republici Hrvatskoj :2013.-2015.* Razlika je nastala zbog polugodišnjeg razmaka uzimanja podataka.

³ Jedan je stručni magisterij.

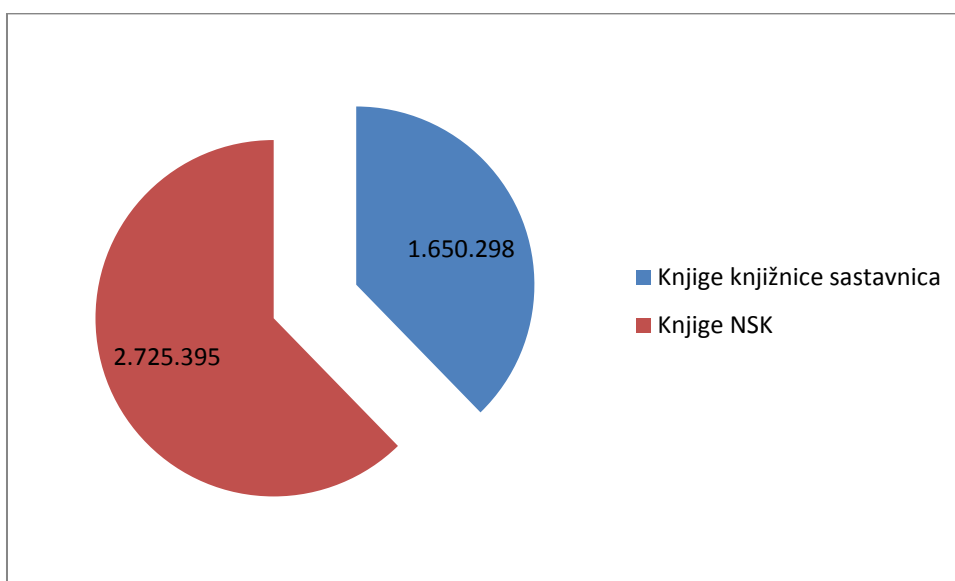
⁴ Dva doktorata su iz područja informacijskih znanosti.

Grafikon 2.: Struktura knjižničnih djelatnika u Knjižničnom sustavu Sveučilišta u Zagrebu

Knjižnice u sustavu Sveučilišta u Zagrebu posjeduju 1.620.298 svezaka knjižne građe (Grafikon 2.) i 27.240 naslova tiskanih časopisa (bez NSK), odnosno zajedno s NSK posjeduju 4.375.693 svezaka knjiga i 55.240 naslova časopisa (Grafikon 3.).

U sustavu se omogućuje pristup (osim baza podataka s nacionalnim licencama) za 16 baza podataka (popis u dodatku teksta).

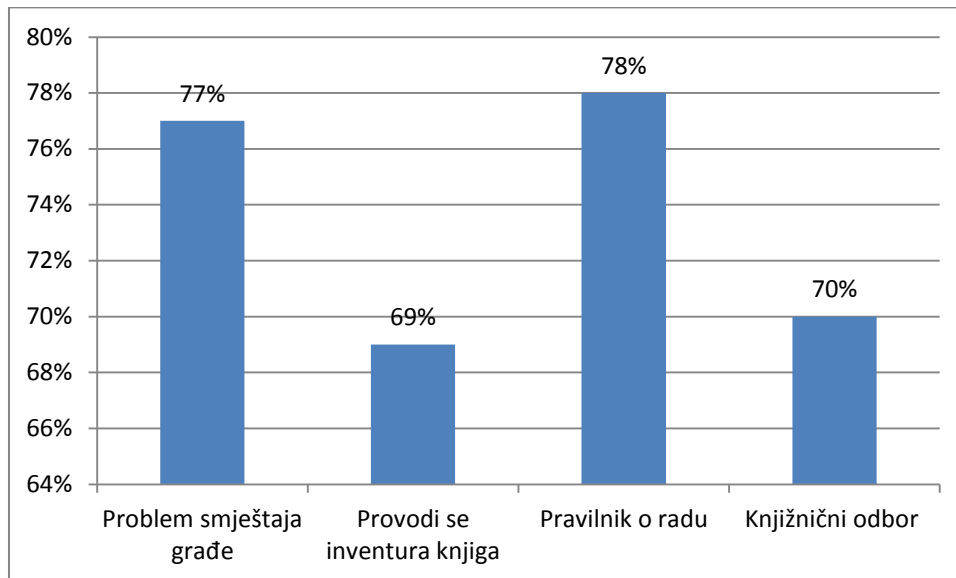

Grafikon 3.: Knjige u knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu

U knjižničnom sustavu je 2011. ukupno nabavljeno 52.497 svezaka knjiga, pretplaćeno 1.390 naslova časopisa (hrvatskih i inozemnih).

Problem smještaja građe ima 30 knjižnica sastavnica. Sve knjižnice vode inventarne knjige za knjižničku građu. U 28 knjižnica se provodi inventura knjiga prema zakonskoj obvezi za proračunske korisnike.

Pravilnik o radu ima 31 knjižnica (ili 78% knjižnica sastavnica), knjižnični odbor djeluje u 28 knjižnica (ili 70%) i samo je 11 voditelja knjižnica koji su članovi upravnog tijela institucije (ili 28%). Sve navedeno je popisano u knjižničnoj legislativi (Grafikon 4.).

Grafikon 4.: Neki pokazatelji rada knjižnica u sustavu

Baze podataka kupljene iz vlastitih sredstava:

- Ekonomski fakultet: *Emerald, ProQuest, Euromonitor*
- Fakultet organizacije i informatike: *IEE Computer Society Digital Library, IEE Explorer Digital Library*
- Fakultet političkih znanosti: *Sage Premier*
- Filozofski fakultet: *ProjectMuse, JSTOR, Cambridge Journals – HSS Collections, EmeraldsLibrary and Information Studies*
- Grafički fakultet: *Tappi, Tappi Standards, IS&T*
- Muzička akademija: *JSTOR – Art & Science III*
- PMF – Središnja knjižnica za fiziku: *American Physical Society*
- Rudarsko-geološki fakultet: *OnePro* (naftno rudarstvo)
- PMF – Središnja matematička knjižnica: *JSTOR – Mathematics, Statistics, ZentralblattMATH*
- NSK – Thomson Gale - *Journal Citations Reports (JCR)*, CERL – *Manuscripts and Early Printed Material*, OCLC - *QuestionPoint*

Navedene baze kupuju pojedine sastavnice Sveučilišta u Zagrebu. Za neke od tih baza zainteresirani su i drugi fakulteti na Sveučilištu ali i druga sveučilišta u RH. Osnivanjem *Konzorcija hrvatskih knjižnica za nabavu elektroničkih izvora za hrvatska sveučilišta i javne znanstvene institute* može se riješiti nabava navedenih i drugih baza kroz mini konzorcije i na taj način ostvariti postizanje povoljnijih cijena licenci.

**ZBIRNI PODACI IZ ANKETNOG UPITNIKA KOJE SU ISPUNILE SVE KNJIŽNICE SASTAVNICA
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

PITANJA IZ ANKETNOG UPITNIKA	Knjižnice u sustavu Sveučilišta u Zagrebu (bez NSK)	Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu	Sveukupno Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu
Ukupno knjižnica sastavnica Sveučilišta u Zagrebu	39	1	40
Broj zaposlenog stručnog osoblja	153	198	351
Pomoćni knjižničar	34	75	109
Knjižničar	24	10	34
Diplomirani knjižničar	78	79	157
Viši knjižničar	13	18	31
Knjižničarski savjetnik	4	16	20
MR	11	24	35
DR	6	8	14
Knjige (svezaka)	1.650.298	2.725.395	4.375.693
Časopisi (naslova)	27.240	28.000	55.240
Pristup bazama podataka	13	3	16
Prinova knjiga u 2011. (svezaka)	43.493	33.693	77.186
Pretplate tiskanih č. u 2011. (naslova)	1.240	150	1.390
Problem smještaja građe	30	0	30
Provodi se sustavna zaštite knjižnične građe	9	1	10
Ručno vođene inventarne knjige	30	0	30
Kompjutorske inventarne knjige	24	1	25
Inventarne knjige se vode odvojeno za pojedinu vrstu građe	26	1	27
Provodi se inventura knjiga	27	1	28
Knjižničari idu na radionice CSSU-a	29	1	30
Sudjelovalo se na radionicama CSS-u 2011.	64	113	177
Knjižnica ima pravilnik o radu	31	1	32
Osnovan Knjižnični odbor	27	1	28
Voditelj knjižnice član upravnog tijela institucije	11	-	-
Ocjena suradnju s dekanom/rektorom/voditeljem institucije			
1	0	-	-
2	2	-	-
3	8	-	-
4	14	-	-
5	11	-	-

Tablica 1.: Podaci za visokoškolske knjižnice Sveučilišta u Zagrebu i NSK

Najveći problemi koje su voditelji knjižnica naveli u anketnom upitniku

Problemi u samoj ustanovi:

- Marginalizacija položaja knjižnice u instituciji
- Poteškoće u suradnji s nastavnim osobljem
- Poteškoće u suradnji s upravom ustanove

Kadrovski problemi:

- Nedostatan broj stručnog knjižničarskog osoblja
- Nepriznavanje viših stručnih zvanja u ustanovama/Sveučilištu
- Mali koeficijent voditelja knjižnice
- Voditelji knjižnice (i kada su „solo“ knjižničari) moraju obavljati i poslove izvan knjižničarske struke

Financijski problemi

- Nedovoljno sredstava za nabavu udžbeničke literature
- Nema sredstava za novu informatičku opremu
- Nema sredstava za police i neophodnu opremu

Problemi prostora

- Neodgovarajuća i/ili mala čitaonica za korisnike
- Problem smještaja knjižnične građe

Očekivanja voditelja knjižnica sastavnica Sveučilišta u Zagrebu od matične službe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

- Pomoć u rješavanju statusa i položaja knjižnice u sastavu matične institucije: dobra komunikacija s ministarstvima i posredovanje u djelotvornom poboljšanju položaja knjižnice u matičnoj instituciji.
- Zalaganje u osnaživanju knjižničarske profesije – javno zagovaranje: posredovanje i zagovaranje na Sveučilištu, MZOS-u, Ministarstvu kulture, bolja povezanost knjižnica, zakonska legislativa – nastojanja za njihovo usvajanje.
- Koordinacija u ujednačavanju kvalitete rada knjižnica u sustavu: provedba standarda u radu, promicanje kvalitete, ujednačavanje poslovanja, centralizirana nabava, uvođenje inovacija u knjižnicu.
- Koordinacija potreba za stalnim stručnim usavršavanjem knjižničara: organizacija savjetovanja i predavanja, specijalizirani programi za visokoškolske knjižnice u *Centru za stalno stručno usavršavanje*.
- Savjetodavna uloga/pomoć u radu: savjetovanje i podrška u radu, preporuke dobre prakse, izrada potrebnih dokumenata – uputa i preporuka, izravna stručna pomoć (revizija i otpis građe, zaštita građe ...), informiranje, terenski obilasci.

Zaključno

U 2012. godini vidljivi su pomaci u povezivanju knjižnica u sustavu Sveučilišta u Zagrebu i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kroz sustav matične djelatnosti. Dug je još put na ujednačavanju statusa pojedinih knjižnica u sustavu (u matičnim institucijama), usklađivanje knjižničnog poslovanja s knjižničnom zakonskom legislativom te poboljšanje i ujednačavanje kvalitete rada knjižnica u sustavu. Osnova za pozitivne pomake u navedenom stanju svakako će biti usvajanje *Standarda za visokoškolske knjižnice* (čeka se usvajanje u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta) i *Strategija razvoja sveučilišnih knjižničnih sustava u Republici Hrvatskoj : 2013.-2015.*⁵ (čeka se usvajanje u MZOS-u) kao podloge za izradu *Strategije razvoja knjižničkog sustava Sveučilišta u Zagrebu*. Pored toga, od visokoškolskih knjižnica očekuje se da redefiniraju svoje zadaće usvajanjem novih paradigmi sveučilišnog knjižničkog sustava: orijentaciju na kontinuirane promjene, trajni neometani pristup i upravljanje informacijskim izvorima, knjižničara kao ključni organizacijski resurs i strategijsko dugoročno planiranje sustava.

U Zagrebu, travanj, 2013.

Knjižničarska savjetnica za visokoškolske i specijalne knjižnice:

dr. sc. Zagorka Majstorović

⁵ Strategija razvoja sveučilišnih knjižničnih sustava u Republici Hrvatskoj : 2013.-2015. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/12/Strategija-SKS_web.pdf